

Takkenwerk

Snoeihout is op allerlei manieren te verwerken. U kunt er een takkenril mee bouwen of een speelplek voor de kinderen. En een vlechtscherm van wilgentenen vormt een prima tuinafscheiding. Ook levende takken zijn tot een aantrekkelijke tuinafscheiding te verwerken in een vlechthege. In dit Groentje vertellen we u alles over het werken met snoeihout en levende takken.

Werken met snoeihout

Na het snoeien van uw heesters of bomen blijft u zitten met een stapel hout. Weggooien is zonde, want met snoeihout zijn leuke dingen te bouwen. Bovendien is dood hout een waardevol element in een natuurlijke tuin. Paddestoelen voelen zich er goed op thuis. Insecten schuilen of nestelen er of ze kunnen er net als de padden en salamanders een plek vinden om te overwinteren. Vogels, egels en zelfs wezels kunnen er wonen. Kortom: dood hout wemelt van het leven!

In principe kan al het snoeihout worden gebruikt: dikke en dunne takken, verschillende houtsoorten, hoe meer variatie hoe beter. De ene houtsoort verteert sneller dan de andere en dunne takken eerder dan dikke. Coniferensnoeisel verteert traag, gebruik dit alleen mondjesmaat.

Constructies zoals takkenwallen kunnen het beste gemaakt worden van kale takken, zo krijgt u het stevigste resultaat. Lange takken, liefst zonder zijtakken, zijn het best en het meest veelzijdig te verwerken, maar ook kortere takken kunnen worden gebruikt. Dikkere stammen zijn zeer geschikt om een wal 'body' te geven. Ze kunnen ook heel goed opgestapeld worden tot een 'houtmuurtje' of een houtmijt. Voor vlechtwerk zijn wilgentenen (dunne wilgentakken) het meest geschikt omdat ze sterk en erg buigzaam zijn. Borderranden, windschermen, beschoeiingen en allerlei kunstwerken behoren tot de mogelijkheden.

Takkenril

Een takkenril is eigenlijk een soort wal, opgebouwd uit takken. Om ervoor te zorgen dat de constructie compact wordt, en ook stevig blijft als de takken eenmaal gaan verteren, wordt de ril vaak opgebouwd tussen palen die op regelmatige afstanden links en rechts van de toekomstige ril ingegraven worden. Voor deze palen gebruikt u ook (dik, stevig) snoeihout, zeker geen geïmpregneerd hout. Om te zorgen dat deze staanders niet uitlopen, kunt u ze het beste schillen voordat u ze in de grond stopt. Tussen de staanders in stapelt u de langere en kortere en dikke en dunne takken zodanig op dat ze een vrij compact geheel vormen. Op gezette afstanden kan een stukje dwars gestapeld worden en ook kunt u op deze plaatsen korte, dikke stukken hout verwerken. U houdt de constructie stevig door de dikkere blokken hout voornamelijk laag in de wal (op de grond) te gebruiken en de dunnere takken daar weer bovenop. De ruimtes die in het midden zijn ontstaan door de afwisseling in het stapelen, kunt u hier en daar met blad opvullen. Hoe meer diversiteit aan opbouw en gebruikte materialen, hoe meer levende wezens een plek in de ril zullen vinden. Tot slot, als de takken de bovenkant van de paaltjes hebben bereikt, kunt u er, als een soort afsluiting, takken dwars overheen leggen. In de lengte kan de ril jaarlijks uitgebreid worden, afhankelijk van de steeds weer beschikbare hoeveelheid snoeihout.

Denk van tevoren goed na over de plek waar de ril komt. Immers, het aanleggen is een arbeidsintensief werkje, en verplaatsen gaat ook niet zomaar. Er zijn verschillende geschikte plekken denkbaar: in een singel dichtbij de plaats waar gesnoeid wordt; in de volle zon (vooral insecten zullen er dan gebruik van maken) of op een scheidingslijn tussen twee gebieden.

Als de omgeving van de ril zodanig is dat dieren ook ongezien in en uit de ril kunnen komen, zal deze voor hen aantrekkelijker zijn dan op een betrekkelijk geïsoleerde 'steriele' plek. Hoe meer dekking de begroeiing eromheen geeft, hoe veiliger een dier immers is.

Om een takkenril die gereed is aan het oog te onttrekken, kunt u deze laten begroeien met klimplanten. In de schaduw is klimop heel geschikt, in de zon heggenrank, hop en diverse clematissoorten.

Scherms van wilgentenen

Voor het maken van een wilgentenenscherm begint u met het neerzetten van de staanders (denk weer aan de eventuele uitlopers). De onderlinge afstand hangt af van de dikte en buigzaamheid van de takken. De hoogte en vorm van het scherm worden bepaald door de staanders. Een scherm hoeft niet recht te zijn, maar kan ook een gebogen vorm krijgen.

Als staander worden stevige, lange takken gebruikt. Dit kan ook ander hout dan wilg zijn. Zet de staanders met behulp van een grondboor en een houten hamer zo'n 30 cm in de grond. Vlecht vervolgens dunne (1-2 cm dikke), buigzame wilgentakken ertussendoor. Hoe verser de takken, hoe buigzamer. Oudere takken kunt u beter twee weken voor gebruik in het water leggen om te voorkomen dat ze splijten of breken. Druk tijdens het vlechten de takken telkens goed aan, want later drogen de takken uit en ontstaan er grote kieren. Sla eventueel met een rubber hamer de takken stevig vast. Mochten er toch kieren ontstaan, vlecht er dan een tak tussendoor.

Wordt een vlechtwerk als afscheiding van de border of voor het maken van hoogteverschillen gebruikt, dan kan er aan de binnenzijde schermdoek of, milieuvriendelijker, jute worden aangebracht om te verhinderen dat de grond uitspoelt.

Afwerking scherm

Om te zorgen dat de liggende takken niet van het hek afspringen, moet de bovenkant afgewerkt worden. Hiervoor gebruikt u drie takken, zo lang mogelijk. *Zie bijgevoegde tekeningen.*

De takken zijn nooit zo lang dat het hele hek in een keer af te werken is. Om zo'n tak te verlengen, legt u een nieuwe tak over het dunne uiteinde, waarna u op dezelfde manier verder vlecht.

De einden moeten ook afgewerkt worden. Steek deze in het vlechthek, zoals in *tek. 3a, b en c* te zien is.

Wi(l)gwam

Van de grote takken die overblijven na het knotten van wilgen kunt u een natuurlijke speelgelegenheid voor kinderen bouwen: een 'wilgwam'.

Zet een cirkel uit op de grond van ongeveer 2 m diameter, of zoveel groter of kleiner als gewenst. Graaf de lange (± 4 m) wilgentakken ongeveer 30 cm in, zo schuin dat ze elkaar aan de bovenzijde raken. Maak, voor extra stevigheid, de takken aan de bovenzijde aan elkaar vast. Plaats de takken vrij dicht bij elkaar, maar laat een ingang open.

Op vochtige grond zullen de takken weer uitlopen waardoor een sfeervolle groene hut ontstaat. Om het geheel dichter te krijgen kunnen deze uitlopers tussen de staanders door gevlochten worden.

Werken met levend hout

Vlechtheggen

Bezitters of gebruikers van een stukje grond hebben altijd de behoefte gevoeld om het eigen terrein af te bakenen. Om het verschil tussen 'mijn en dijn' aan te geven, maar ook, zeker in vroeger tijden, om het vee binnen, en wilde dieren buiten te houden.

Van oudsher, zeker in het oosten van ons land, werden hiervoor vlechtheggen gebruikt. Een vlechtheg is een levende heg, bestaande uit heesters waarvan de takken worden gebogen, zodat een levend vlechtscherm ontstaat. In Engeland komen vlechtheggen nog massaal voor en zijn er zelfs nog professionele vlechthegwerkers actief die hun brood verdienen met het maken van vlechtheggen. In ons land is deze methode nog niet zo lang geleden opnieuw geïntroduceerd.

In een vlechtheg wordt, door de gevarieerde beplanting, het verloop van de seizoenen op een natuurlijke wijze weerspiegeld. Vlechtheggen bieden ook, door hun omvang, een onderkomen aan allerlei dieren. Denk bijvoorbeeld aan winterkoninkjes of egels die er hun voedsel opscharrelen en er hun jongen grootbrengen. Of aan vlinders die een vlechtheg gebruiken als beschutte vliegroute of overwinteringsplaats.

Gebruikte plantensoorten

In de vroegere vlechtheggen werden vooral stekelige plantensoorten gebruikt. Van oorsprong komen deze soorten meer voor op zandgronden dan op klei- en veengronden. Een geschikte plant is de meidoorn. Andere bruikbare soorten zijn: sleedoorn, hondsroos, veldesdoorn, zomereik, beuk, haagbeuk, es, wegedoorn, Gelderse roos, liguster, kardinaalsmuts, gele kornoelje, rode kornoelje, vuilboom, lijsterbes, hazelaar, hulst, zwarte els, grijze els, krentenboom, wilde roos en wilde appel. Een grote variatie dus. Een vlechtheg bestaat altijd uit verschillende soorten. Laat hierbij de persoonlijke voorkeur en de groeiplek de keuze bepalen.

Planten en vlechten

De start van een vlechtheg is hetzelfde als van een gewone haag. Plant verschillende van de genoemde soorten in een haag, zo'n 20 tot 25 cm uit elkaar. Gebruik planten die ongeveer 2 tot 4 jaar oud zijn. De beste planttijd is van november tot eind maart. Houd er rekening mee dat een vlechtheg meer ruimte inneemt dan een doorsnee ligusterhaag.

Bij vlechtheggen zijn er twee methoden: invlechten en omleggen.

Invlechten

Bij het invlechten worden takken omgebogen, hierdoor ontstaat er een horizontale structuur van de heg. Alle takken die aan de boven- of zijkant uit de heg groeien, worden in de lengterichting van de heg gevlochten. Zorg ervoor dat de toppen niet naar beneden wijzen, want dan gaan ze dood.

Vlecht minimaal eenmaal per jaar de takken in; heel snel ontstaat er dan een gesloten heg. Door het ombuigen blijft de heg zich verjongen en ontstaat voor veel bloeiende struiken een grote kans op bloem- en vruchtvorming.

Als het niet lukt een bepaalde tak weg te buigen, knip deze dan weg. Wanneer de tak hergroeit zal deze zeker te vlechten zijn en zo blijft de heg tot in lengte van jaren behouden. Mocht een plant toch doodgaan en eventueel een storend gat achterlaten, plant dan een nieuwe plant.

Omleggen

Nadat u de heg heeft geplant, laat u hem een jaar of twee-drie uitgroeien, hierdoor ontstaan dikkere takken. Als u de volgende stappen aanhoudt, vormt u langzamerhand een vlechtheg.

1. Zorg ervoor dat de takken vrijstaan van andere takken en vrij zijn van ongerechtigheden.
2. Snijd elke tak van een struik in een schuine hoek naar beneden (*zie tek. 1*). Dit doet u met een bomenzaag. Let erop dat de tak voor minimaal 2/3 is doorgezaagd.
3. Buig de tak voorzichtig, zodat hij niet afbreekt, in de gewenste hoek (ca.45°).
4. Het recht omhoogstekende deel, bij de insnijding, wordt de hak genoemd. Verwijder deze, let daarbij op de schuine snede (*zie tek. 2a en b*). Dit voorkomt ongewenste hergroei. Het stammetje onder de hak verjongt zich en dat is belangrijk voor de hergroei van deze 'onderstam'.
5. Om te zorgen dat de takken op hun plek blijven, zet u om de 50 cm een bamboestok of andere dunne staak in de grond in de heg.
6. Bind de omgebogen takken aan de staken.
7. De staken kunt u in het midden en bovenaan met elkaar verbinden door een streng aan te leggen (*zie tek. 3*). Dit geeft meer stevigheid aan de staken en zorgt ervoor dat de takken niet wegzakken.
8. Mochten er takken uitsteken, vlecht deze dan in of snoei ze weg.

Tekst: M. Klees en G. van Poelgeest